

Motion till riksdagen 2021/22:4329

av **Linda Modig m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2021/22:59 Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändringar i 1 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändringar i 1 kap. 20 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Motivering

I propositionen föreslås ändringar i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Förslagen innebär bl.a. att TF:s territoriella tillämpningsområde utvidgas för att omfatta vissa satellitsändningar av program med mycket stark anknytning till Sverige, att ett införande av avbildningsförbud av skyddsobjekt på det grundlagsskyddade området möjliggörs, att webbsändningsregelns tillämpningsområde begränsas till databasregeln och att skyddet för den personliga integriteten stärks genom att grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelser begränsas. Centerpartiet anser att propositionen i stora delar är väl avvägd och grundligt utredd. Vad gäller förslaget om förändringar av grundlagsskyddet för söktjänster som offentliggör personuppgifter om lagöverträdelser är vi emellertid av en annan uppfattning än regeringen. Våra ställningstaganden i detta hänseende utvecklas nedan.

Tryck- och yttrandefriheterna är en central del av statsskickets grunder

Av 1 kap. 1 § regeringsformen (RF) framgår att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning. Regeringsformens rättighetskatalog framhåller också tryck- och yttrandefriheternas avgörande vikt i vår demokratiska ordning genom att inleda det så viktiga andra kapitlet med just opinionsfriheterna, tillsammans med hänvisningar till TF och YGL och dessa grundlagars särskilda ställning. Av förarbetena till RF framgår också den fria åsiktsbildningens stora betydelse för vårt statsskick och att opinionsfriheterna utgör grundläggande principer i vårt konstitutionella system (se t.ex. prop. 2001/02:72 s. 34 och 2001/02:KU18 s. 42 f.). Det är med andra ord svårt att överskatta den fundamentala betydelse dessa fri- och rättigheter har såväl i vårt statsskick som i vår rättsordning. I ljuset av detta är det tydligt att hanteringen av begränsningar av tryck- och yttrandefriheterna (med informationsfriheten innefattad) måste ske med stor varsamhet. Detta gäller i synnerhet när begränsningarna närmar sig kärnan av det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området, som så tydligt är fallet i fråga om de föreslagna förändringar som rör grundlagsskyddet för vissa söktjänster. I det sammanhanget är det också centralt att framhålla vikten av den konstitutionella praxis som innebär att grundlagsändringar genomförs i bred samsyn. Ändringar i statsskickets fundament bör ha ett brett och gediget stöd i riksdagen. I ljuset av frågornas principiella vikt anser därför inte Centerpartiet att en grundlagsändring av den dignitet som nu är aktuell bör ske utan ett avsevärt brett stöd i riksdagen.

Balansen mellan tryck- och yttrandefrihet och integritetsskyddet

Personuppgiftsregleringens grundläggande syfte är att värna enskildas personliga integritet vid behandlingen av personuppgifter. Den svenska regleringen, som implementerar EU:s dataskyddsförordning¹, tillämpas inte om den är oförenlig med TF eller YGL. År 2019 infördes därför delegationsbestämmelser i 1 kap. 13 § TF och 1 kap. 20 § YGL för att skydda den personliga integriteten mot vissa slag av offentliggöranden av s.k. känsliga personuppgifter, såsom bl.a. politiska åsikter och hälsa. Genom delegationsbestämmelserna är det möjligt att i vanlig lag begränsa eller förbjuda offentliggöranden av sådana personuppgifter. Förslaget i den nu aktuella propositionen innebär att uppgifter som rör fällande domar i brottmål, eller lagöverträdelse som innefattar brott, förs in i delegationsbestämmelsernas katalog av s.k. känsliga personuppgifter. Detta skulle vidare, enligt förslaget, endast gälla om det med hänsyn till uppgiftssamlingens karaktär står klart att det finns särskilda risker för otillbörliga intrång i enskildas personliga integritet.

Opinionsfriheterna, och då särskilt tryck- och yttrandefriheterna, står ofta i konflikt med rätten till personlig integritet. Det är också tydligt att tryck- och yttrandefriheterna värderas särskilt högt i förhållande till den personliga integriteten och rätten till privatliv i den svenska ordningen jämfört med de allra flesta liberala demokratier, men särskilt

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter ...

påtagligt är detta i förhållande till Europarätten. Såväl EU:s rättighetsstadga² som Europakonventionen³ har en tydligare jämvikt dem emellan. Det är också tydligt att den svenska ordningens starka skydd för tryck- och yttrandefriheterna, på den personliga integritetens bekostnad, är i alltmer behov av en översyn och balansering. Det senaste decenniets digitala utveckling har skapat nya konflikter mellan dessa centrala fri- och rättigheter, konflikter som måste lösas ut på ett hållbart och välavvägt sätt. Alla intrång i den personliga integriteten kommer inte att kunna motverkas, men vissa ytterligare begränsningar i tryck- och yttrandefriheten kommer att vara oundvikliga. Just därför är det så viktigt att alla sådana åtgärder och avvägningar sker varsamt, lyhört och med förbehållet att man ibland måste göra om för att göra rätt.

Det förslag på begränsningar i grundlagsskyddet för vissa söktjänster som presenteras i propositionen har mött stark kritik. En majoritet av remissinstanserna har t.ex. motsatt sig förslaget på grund av att de föreslagna bestämmelserna är för vaga eller svårtolkade. Såväl Riksdagens ombudsmän (JO) som Justitiekanslern (JK) framhåller risken att de föreslagna bestämmelserna även kommer att träffa sådana skyddsvärda uppgiftssamlingar som är nödvändiga verktyg i journalistisk verksamhet. Både JO och juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet anser att kommittén borde ha gjort närmare överväganden i fråga om att i stället införa ett nytt tryck- och yttrandefrihetsbrott. Många remissinstanser vänder sig också emot valet av delegationsbestämmelser som reglering av begränsningen eftersom värdeförskjutningar i samhället kan leda till att delegationen utnyttjas för andra syften än vad lagstiftaren avsett. Risken för en oförutsägbar tillämpning, och ett alltför brett tolkningsutrymme, är skäl nog att inte gå vidare med förslagen. Som både Stockholms tingsrätt och JO framfört finns det dessutom en alltför stor risk att förslagets utformning leder till att uppgiftssamlingens innehåll blir avgörande för frågan om huruvida grundlagsskyddet är tillämpligt. Detta riskerar, som även Tidningsutgivarna framhåller, att slå särskilt hårt mot små redaktioner som saknar möjlighet att på egen hand utföra den bevakning och research som söktjänstföretagen tillhandahåller.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet därför, särskilt i ljuset av opinionsfriheternas fundamentala vikt för grunderna i statskicket, att förslagen om begränsning av grundlagsskyddet för vissa söktjänster ska avslås.

Linda Modig (C)

Per Schöldberg (C)

Malin Björk (C)

² Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02).

³ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.